

RECHT & ELEKTRONISCHE HANDEL

Recht & elektronische handel

Tweede, herziene editie

Patrick VAN EECKE (ed.)

met bijdragen van

Pierre BERGER, Alexander BOSTOEN, Elisabeth DAEM, Jan DE BRUYNE, Florian DE ROUCK, Kristof DE VULDER, Alexis FIERENS, Thomas GILS, Jeroen GOBBIN, Marie GOOSSENS, Gilles HACHEZ, Philippe HINNEKENS, Laetitia MOUTON, Kaat SCHEERLINCK, Raf SCHOEFS, Geert VAN CALSTER, Camille VERMOSEN, Daphne VERVAET, Heidi WAEM en Kris WAGNER

 INTERSENTIA

Antwerpen – Gent – Cambridge

Recht & elektronische handel. Tweede, herziene editie
Patrick Van Eecke (ed.)

© 2021 Lefebvre Sarrut Belgium NV
Hoogstraat 139/6 – 1000 Brussel

ISBN 978-94-000-1295-0
D/2021/7849/65
NUR 827
Gedrukt in de Europese Unie

Verantwoordelijke uitgever: Paul-Etienne Pimont, Lefebvre Sarrut Belgium NV
Lay-out: Crius Group, Hulshout
Omslagillustratie: AdobeStock_334409300, by vegefox.com

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

Dit boek is eveneens digitaal beschikbaar op www.stradalex.com en www.jurisquare.be.

VOORWOORD BIJ DE TWEEDE EDITIE

Dit boek behandelt de belangrijkste juridische aandachtspunten van elektronische handel. Er wordt niet alleen stilgestaan bij de “klassieke” elektronische handelszaken, waarbij het uitstalraam door een virtueel raam is vervangen, maar er wordt tevens aandacht besteed aan juridische vragen rond mobiele toepassingen en andere nieuwe vormen van elektronische handel zoals de platformeconomie.

Een volledig herziene editie van dit boek *Recht en Elektronische Handel* drong zich op. In het tweede decennium van de eenentwintigste eeuw is immers niet alleen het elektronisch zakendoen sterk geëvolueerd, maar werd het juridische kader eveneens grondig aangepast. Denken we maar aan:

- de grondige herziening van de privacywetgeving met de introductie van de Algemene Verordening Gegevensbescherming in 2018;
- de wet van 2019 omtrent onrechtmatige bedingen in B2B-contracten, waaronder IT-dienstverleningsovereenkomsten;
- de nieuwe regels omtrent online elektronisch betalen zoals Europees geregeld door de zogenoemde PSD II Richtlijn van 2015;
- de omvorming in 2013 van de regels inzake elektronische facturatie;
- de regels inzake reclame zoals opgenomen in het Wetboek van economisch recht van 2013;
- de nieuwe btw-regels rond elektronische handel die in werking zullen treden vanaf 1 juli 2021;
- de fiscale ontwikkelingen rond een digitale dienstenbelasting met de aanpassingen van het OESO-Modelverdrag van 2017, en de Europese voorstellen tot richtlijn van 2018;
- de Europese regels rond alternatieve geschillenbeslechting en online geschillenbeslechting, met de invoering van de ADR-Richtlijn en de ODR-Verordening in 2013; en
- de nieuwe regels omtrent het aanbieden van een platform waarop andere handelaars zaken kunnen doen met de Verordening inzake Tussenhandelsdiensten van 2019.

Daarenboven zijn de eerste wetgevende initiatieven rond artificiële intelligentie met onder meer de Resolutie van het Europees Parlement van 2017 over privaatrechtelijke regels inzake robotica en het Witboek van de Europese Commissie van 2020 een feit. Tevens staat er nieuwe wetgeving in de steigers zoals de Ontwerpverordening rond digitale diensten en de Ontwerpverordening rond digitale markten, die door de Europese Commissie begin 2021 geïntroduceerd werden.

Het boek behandelt de eerste stappen bij het opzetten van een online handel, zoals de toegangsvoorwaarden en transparantieregels, de registratie van een domeinnaam, het deponeren van een merk en het sluiten van de noodzakelijke contracten met dienstverleners voor bijvoorbeeld hosting en ontwikkeling van de website. Ook wordt er meer in detail ingegaan op een specifiek ICT-contract, namelijk het cloudcomputingcontract.

Vervolgens behandelt het boek de exploitatiefase van een online toepassing, zoals de verwerking van persoonsgegevens, de typische contracten die worden gesloten met gebruikers en de mogelijkheid van elektronische facturatie. Een volledig nieuw hoofdstuk werd toegevoegd rond de juridische vragen bij het online elektronisch betalen.

In een daaropvolgend hoofdstuk wordt er aandacht besteed aan de mogelijkheden en juridische aandachtspunten bij het voeren van online reclame. Interactieve reclame en profielgebaseerde advertenties laten de online handelaar immers toe om de consument beter te leren kennen en gericht te benaderen. Deze activiteiten dienen echter te gebeuren in overeenstemming met de geldende regels.

Er wordt tevens ingegaan op de fiscale aandachtspunten rond elektronische handel. Zowel directe als indirecte belastingvragen komen aan bod. In een laatste deel wordt er ten slotte stilgestaan bij de problematiek van mogelijke geschillen en aansprakelijkheidsclaims, waarbij aandacht wordt besteed aan toepasselijk recht en de trend van online geschillenbeslechting.

Bijzondere aandacht wordt besteed aan de aansprakelijkheid van tussenpersonen zoals internettoegangsleveranciers en platformbeheerders. De laatste tien jaren heeft de rechtspraak de algemene principes van de wetgeving over elektronische handel hieromtrent immers uitgekristalliseerd.

Ten slotte werpen we alvast een blik in de toekomst met een hoofdstuk omtrent de nakende regulering van artificiële intelligentie. Anno 2021 zijn we als ondernemingen, burgers en overheid nog maar wat aan het experimenteren met AI. Toch staat nu al vast dat algoritmes en zelflerende computers het komende decennium intrinsiek deel zullen uitmaken van de economische en sociale realiteit.

De meer dan twintig auteurs van dit boek zijn bijna allen praktijkjuristen die dagelijks geconfronteerd worden met de complexiteit en de voortdurende evolutie van de wetgeving en rechtspraak inzake elektronische handel. Het is vanuit deze praktische ervaring dat dit boek is opgevat: een handboek voor de advocaat of de bedrijfsjurist dat gidst bij elk juridisch aspect van het elektronisch zakendoen.

Patrick VAN EECKE
april 2021

INHOUD

<i>Voorwoord bij de tweede editie</i>	v

I. AANDACHTSPUNTEN BIJ HET OPSTARTEN

1. Toegangsvoorwaarden en transparantieregels	
Patrick VAN EECKE en Gilles HACHEZ	3
1.1. Vrijheid van vestiging en dienstverlening	3
1.1.1. Richtlijn Elektronische Handel	3
1.1.2. Titel 1 van Boek XII van het Wetboek van economisch recht	5
i. Het begrip “dienst van de informatiemaatschappij”	5
ii. Vrijheid van vestiging	6
iii. Uitzonderingen	7
iv. Vrijheid van dienstverlening	7
1.1.3. Nuancering	8
1.2. Transparantie tijdens het opzetten van elektronische handel	10
1.2.1. Context	10
1.2.2. Algemene informatieplicht	11
1.2.3. Prijsaanduiding	12
1.2.4. Naleving van informatieplicht	13
1.3. Transparantie tijdens het bestelproces	14
1.4. Platformregulering – de P2B-Verordening	14
1.4.1. Toepassingsgebied	15
1.4.2. Informatieverplichtingen	15
1.4.3. Conclusie	17
2. Aanvraag en bescherming van de domeinnaam	
Daphne VERVAET	19
2.1. Algemene inleiding	19
2.2. De aanvraagprocedure	21
2.2.1. Op internationaal niveau	21
2.2.2. Op Europees niveau	21
2.2.3. Op nationaal niveau	22
2.3. Aandachtspunten bij de keuze van de domeinnaam	24
2.3.1. Technische en juridische vereisten	24
2.3.2. De verlating van het specialiteitsbeginsel	24

2.3.3.	Terugkeer naar het specialiteitsbeginsel?	25
2.3.4.	Wie eerst komt, eerst maalt.	26
2.3.5.	Controle van de beschikbaarheid	27
2.3.6.	Bescherming van de persoonsgegevens	28
2.4.	Conflicten	28
2.4.1.	Inleiding.	29
2.4.2.	Verskillende actiemogelijkheden	30
2.4.3.	De Domeinnaamwet	31
	i. Wie kan zich beroepen op de Domeinnaamwet?	31
	ii. Waartegen kan de Domeinnaamwet worden ingeroepen? ..	32
	iii. Onder welke voorwaarden?	32
	iv. Voor welke instantie?	33
	v. Welke maatregelen kunnen worden verkregen?	33
	vi. Pro's en contra's?	33
2.4.4.	Artikel VI.104 WER <i>juncto</i> artikel 2.20 Benelux Verdrag inzake de Intellectuele Eigendom (of art. 9 (1) Vo 2017/1001)..	35
	i. Wie kan zich beroepen op artikel VI.104 WER <i>jo.</i> artikel 2.20 BVIE?	35
	ii. Waartegen kan artikel VI.104 WER <i>jo.</i> artikel 2.20 BVIE worden ingeroepen?	35
	iii. Onder welke voorwaarden?	36
	iv. Voor welke instantie?	37
	v. Welke maatregelen kunnen worden verkregen?	38
	vi. Pro en contra's?	38
2.4.5.	Artikel VI.104 <i>juncto</i> artikel VI.105 WER	38
	i. Wie kan zich beroepen op artikel VI.104 <i>jo.</i> artikel VI.105 WER?	38
	ii. Waartegen kan artikel VI.104 <i>jo.</i> artikel VI.105 WER worden ingeroepen?	39
	iii. Onder welke voorwaarden?	39
	iv. Voor welke instantie?	39
	v. Welke maatregelen kunnen worden verkregen?	39
	vi. Pro's en contra's?	39
2.4.6.	Artikel 1382 BW	40
2.4.7.	DNS Belgium .be-geschillenregeling.	40
	i. Wie kan zich beroepen op de DNS Belgium .be-geschillenregeling?	40
	ii. Waartegen kan de DNS Belgium .be-geschillen- regeling worden ingeroepen?	41
	iii. Onder welke voorwaarden?	41
	iv. Voor welke instantie?	42
	v. Welke maatregelen kunnen worden verkregen?	42
	vi. Pro's en contra's?	42

2.4.8.	ADR onder EURid	43
i.	Wie kan zich beroepen op de alternatieve geschillenregeling onder EURid?	44
ii.	Waartegen kan de alternatieve geschillenregeling onder EURid worden ingeroepen?	44
iii.	Onder welke voorwaarden?	44
iv.	Voor welke instantie?	44
v.	Welke maatregelen kunnen worden verkregen?	45
vi.	Pro's en contra's?	45
2.4.9.	UDRP (Uniform Dispute Resolution Policy)	46
i.	Wie kan zich beroepen op de UDRP?	46
ii.	Waartegen kan de UDRP worden ingeroepen?	47
iii.	Onder welke voorwaarden?	47
iv.	Voor welke instantie?	48
v.	Welke maatregelen kunnen worden verkregen?	48
vi.	Pro's en contra's?	48
3.	Elektronische handel en intellectuele eigendomsrechten	
	Alexis FIERENS en Elisabeth DAEM.	49
3.1.	Algemeen overzicht van intellectuele rechten en elektronische handel	50
3.1.1.	Het auteursrecht	50
i.	Beschermingsvoorwaarden	50
ii.	Rechthebbenden	52
iii.	Omvang van de rechten	53
iv.	Beschermingsduur	57
v.	In de online context	57
3.1.2.	Naburige rechten	61
3.1.3.	Bescherming van databanken	62
i.	De bescherming onder het auteursrecht	62
ii.	De <i>sui generis</i> -bescherming	64
3.1.4.	Bescherming van computerprogramma's en zakenmethodes	67
i.	De bescherming onder het auteursrecht	67
ii.	De bescherming onder het octrooirecht	71
3.1.5.	Het recht op afbeelding	74
i.	De toestemmingsvereiste	74
ii.	In de online context	77
3.1.6.	Het merkenrecht	79
i.	Soorten merken	80
ii.	Beschermingsvoorwaarden	81
iii.	Omvang van de rechten	82
iv.	Beschermingsduur	84
v.	In de online context	84

3.1.7.	Tekeningen- en modellenrecht.	88
	i. Beschermingsvoorwaarden	88
	ii. Beschermingsomvang.....	89
	iii. Beschermingsduur.....	89
	iv. In de online context.....	89
3.2.	Het plaatsen van materialen op een website	90
3.2.1.	Foto's.....	91
	i. Verschillende lagen	91
	ii. Uitzonderingen op de toestemmingsvereiste	92
	iii. Rechtspraak	94
3.2.2.	Tekeningen en logo's	97
3.2.3.	Tekst	100
3.2.4.	Lay-out en opmaaktaal van de website	102
3.3.	Werken onder open content- en open source-licenties	104
3.3.1.	Allemaal openbaar domein?.....	104
3.3.2.	“Copyright free”	104
3.3.3.	Open content.....	105
3.3.4.	Copyleft	107
3.3.5.	Creative Commons.....	107
3.4.	Technological Protection Measures (TPM) en Digital Rights Management (DRM).....	108
3.4.1.	Problematiek.....	108
3.4.2.	Technological Protection Measures	109
3.4.3.	Digital Rights Management	110
3.4.4.	Beleid	111
3.5.	User-generated content (UGC).....	112
3.5.1.	Begrip	112
3.5.2.	Adaptaties	113
3.5.3.	De internetgebruiker en de rechthebbende	114
3.5.4.	De website-eigenaar	116
3.5.5.	De minderjarige internetgebruiker	116
3.5.6.	Aansprakelijkheid	117
3.5.7.	Conclusie	120
3.6.	Hyperlinks	121
3.6.1.	Begrip	121
3.6.2.	Rechtmatigheid van de hyperlink en het embedden	122
3.6.3.	Rechtmatigheid van de pointer	124
3.6.4.	Online news services	125
3.6.5.	Hyperlinks naar onrechtmatige content.....	128

II. AANDACHTSPUNTEN BIJ HET CONTRACTEREN

1. Nazicht en onderhandelen van ICT-contracten	
Kristof DE VULDER en Raf SCHOEFS	133
1.1. Voorbereiding van het ICT-project	134
1.2. De scope en het wijzigingsmechanisme	135
1.3. Prijs en betalingsmodaliteiten	136
1.4. SLA en de gevolgen van het niet behalen ervan	138
1.5. Wederzijdse verplichtingen van de partijen	139
1.6. Intellectuele eigendomsrechten	140
1.7. Aansprakelijkheid van beide partijen	142
1.8. Gestructureerde overlegmogelijkheden	144
1.9. Duur en exit	145
1.10. “Boiler plate” bepalingen	146
2. Checklist ICT-contracten	149
3. Specifieke aandachtspunten bij cloudcomputingcontracten	
Kristof DE VULDER en Florian DE ROUCK	153
3.1. Wat is cloudcomputing?	153
3.1.1. Specifieke kenmerken	154
3.1.2. Type clouddiensten	155
3.1.3. Distributiemodellen van clouddiensten	156
3.1.4. Voordelen die typisch worden toegeschreven aan cloud- computing	157
3.2. Contracteren van cloudoplossingen	158
3.2.1. Stand van zaken in cloudcomputingcontracten	158
i. Inhoud van de dienstverlening	159
ii. Aard van de dienstverlener	159
3.2.2. Inhoudelijke overwegingen met betrekking tot cloudcomputingovereenkomsten	161
3.2.3. De juridische kwalificatie van het cloudcomputingcontract	162
3.2.4. Partijen – Single point of contact	163
3.2.5. Structuur van het cloudcomputingcontract	164
3.2.6. Aanvaarding en wijziging van het cloudcomputingcontract	165
3.2.7. Toepasselijk recht en bevoegde rechtbank	166
3.2.8. Clouddiensten	168
i. Een omschrijving van de clouddiensten	168
ii. Aard van de verbintenis	169
3.2.9. Service level agreement	170
i. Serviceniveaus	172
ii. Uitsluitingen en beperkingen	173

iii.	Rapportering	174
iv.	Service credits	174
3.2.10.	Vergoeding	180
3.2.11.	Duur, opschorting en beëindiging	182
i.	Mogelijkheid tot opschorting	182
ii.	Vroegtijdige beëindiging	185
iii.	Exit	188
3.2.12.	Beveiliging, bescherming en verlies van data	189
i.	Beveiliging van data	190
ii.	Bescherming van data	191
iii.	Verlies van data	192
3.2.13.	Bescherming van persoonsgegevens en privacy	194
3.2.14.	Aansprakelijkheid	194
i.	Expliciete aansprakelijkheidsbeperkingen	195
a)	Uitsluiting van bepaalde vormen van schade	195
b)	Financieel plafond van aansprakelijkheid	197
c)	Beperking in de tijd voor claims	198
d)	Nadruk op herstelverbintenis	199
e)	Kwalificatie van de fout die aanleiding geeft tot aansprakelijkheid	199
ii.	Indirecte aansprakelijkheidsbeperkende clausules	200
a)	Aard van de verbintenis	200
b)	Service credits met bepaalde limiet	201
c)	Beperking van garantie en “as is”	201
d)	Strikte omschrijving van de verplichtingen van de provider	203
e)	Overmacht	203
3.2.15.	Wijziging van contracttermen	204
3.2.16.	Audit	205
3.2.17.	Intellectuele eigendomsrechten	206

III. AANDACHTSPUNTEN BIJ HET UITBATEN

1. Het online bestelproces

	Kaat SCHEERLINCK en Heidi WAEM	211
1.1.	Wettelijk kader	211
1.1.1.	Diensten van de informatiemaatschappij (Boek XII WER) ..	212
1.1.2.	Specifieke verplichtingen ten aanzien van consumenten (Boek VI WER)	213
1.1.3.	Overige wettelijke verplichtingen	214
1.2.	Verplichte vermeldingen op websites	214
1.2.1.	Identificatie van de onderneming	214

1.2.2.	Aanduiding van de prijs	216
1.3.	Transparantie van het contractuele proces	216
1.4.	Bijkomende informatieverplichtingen ten aanzien van consumenten ...	217
1.5.	Plaatsing van de bestelling	221
1.6.	Bevestiging van de bestelling	222
1.7.	Terbeschikkingstelling van algemene voorwaarden	224
1.7.1.	Inhoud van de wettelijke verplichting	224
1.7.2.	Wijzen waarop aan de wettelijke verplichting kan worden voldaan – Tegenstelbaarheid van algemene voorwaarden ...	225
	i. Verwijzing via een hyperlink	226
	ii. <i>Click-wrap</i> of <i>mouse-click</i>	227
	iii. Pop-up	228
	iv. Loutere verwijzing	228
1.8.	Herroepingsrecht van de consument	228
2.	De elektronische overeenkomst	
	Patrick VAN EECKE en Florian DE ROUCK	233
2.1.	Totstandkoming en geldigheidsvereisten	233
2.1.1.	Algemene geldigheidsvereisten	233
	i. Bekwaamheid	233
	ii. Voorwerp en oorzaak	236
	iii. Wilsovereenstemming	236
	iv. Specifieke vormvereisten	237
2.1.2.	Functionele gelijkheid inzake vormvereisten	238
	i. Principiële gelijkheid	238
	ii. Voorwaarden	240
	iii. Toepassingsgebied en uitzonderingen	241
2.1.3.	Besluit	242
2.2.	Bewijs en tegenwerpelijkheid	243
2.2.1.	Algemene bewijsregels	243
2.2.2.	Bewijs in een elektronische omgeving	244
	i. De elektronische onderhandse akte	244
	a) Het elektronische geschrift	245
	b) De verruimde en de elektronische handtekening ...	245
	c) De gekwalificeerde elektronische handtekening ...	246
	d) Gebruik in de praktijk	248
	ii. Elektronische stukken zonder rechtsgeldige handtekening	249
	a) Algemeen	249
	b) Gewone en geavanceerde elektronische handtekening	249
	c) Automatisch gegenereerd bewijsmateriaal	250

	d) E-mail.....	251
	e) Websites.....	252
	iii. Bewijsovereenkomst	253
2.3.	Wijziging en bewaring	254
2.3.1.	Contractwijzigingen en versiecontrole	254
2.3.2.	Bewaring van elektronische overeenkomst	254
3.	Verwerking van persoonsgegevens	
	Patrick VAN EECKE en Heidi WAEM	259
3.1.	Wetgeving inzake de verwerking van persoonsgegevens	259
3.2.	Enkele basisbegrippen	262
3.2.1.	Persoonsgegevens en gevoelige gegevens	262
	i. Persoonsgegevens.....	262
	ii. Gevoelige gegevens	266
3.2.2.	Verwerkingsverantwoordelijke en verwerker	268
	i. Wettelijk onderscheidingscriterium.....	268
	ii. Verduidelijking criteria door Werkgroep 29.....	268
	iii. Enkele voorbeelden	269
	iv. Belang van het onderscheid	270
	v. De gezamenlijke verwerkingsverantwoordelijken	270
	vi. Groepsstructuren.....	270
3.3.	Toepasselijkheid van de Algemene Verordening Gegevensbescher- ming en de AVG-wet.....	271
3.3.1.	<i>Ratione materiae</i>	271
3.3.2.	<i>Ratione loci</i>	272
	i. Toepasselijkheid van de Algemene Verordening Gegevensbescherming	272
	ii. Toepasselijkheid van de AVG-wet.....	274
3.4.	Materiële voorwaarden voor de verwerking van persoonsgegevens... ..	274
3.4.1.	De kwaliteit van de verwerking	275
	i. Rechtmatige, behoorlijke en transparante verwerking ..	275
	ii. Verwerking voor specifieke gerechtvaardigde doel- einden	275
	iii. Verwerking van relevante gegevens	276
	iv. Verwerking van juiste gegevens.....	276
	v. Bewaartermijn	276
3.4.2.	De toelaatbaarheid van de verwerking	277
3.5.	Accountability	280
3.6.	Beveiliging van de gegevensverwerking	282
3.6.1.	Technische en organisatorische maatregelen.....	282
3.6.2.	Inbreuken in verband met persoonsgegevens	283
3.6.3.	Verwerkingsovereenkomst	284

3.7.	De rechten van de betrokkenen	286
3.7.1.	Recht op informatie	286
3.7.2.	Recht op inzage en mededeling	288
3.7.3.	Recht op verbetering, wissing en beperking van verwerking ...	289
3.7.4.	Recht op overdraagbaarheid	290
3.7.5.	Recht van bezwaar	290
3.7.6.	Recht om niet onderworpen te zijn aan geautomatiseerde besluitvorming	291
3.8.	Grensoverschrijdende doorgifte van persoonsgegevens	291
3.8.1.	“Doorgifte” van persoonsgegevens	292
3.8.2.	Adequaatheidsbesluit	293
3.8.3.	Waarborgen voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer	294
	i. Modelovereenkomsten	294
	ii. Binding Corporate Rules (BCR)	295
3.8.4.	Uitzonderingen	296
3.9.	Sancties	297

IV. AANDACHTSPUNTEN BIJ ONLINE BETALEN EN FACTURATIE

1.	Elektronisch online betalen	
	Pierre BERGER en Marie GOOSSENS	301
1.1.	Begripsafbakening: elektronisch online betalen	302
1.1.1.	Begrip: elektronisch online betalen	302
1.1.2.	Typologie van online betalingssystemen	303
1.1.3.	Wettelijk kader inzake elektronisch (online) betalen	304
1.1.4.	Betalingsdiensten, betalingsdienstaanbieders en beta- lingsdienstgebruikers	305
1.1.5.	Elektronisch geld	308
1.2.	Juridische overwegingen inzake online betalen	311
1.2.1.	Veilig online betalen: sterke cliëntauthenticatie	311
1.2.2.	Ontvangst en uitvoering van een betalingsopdracht	313
	a) Tijdstip van ontvangst van een betaalopdracht	313
	b) Bevestiging betreffende de beschikbaarheid van de geldmiddelen	314
	c) Uitvoeringstermijn en valutadatum	314
	d) Overgemaakt bedrag	318
1.2.3.	Kosten verbonden aan online betalen	318
	a) Aanrekenen van kosten voor online betalen	318
	b) Verdeling van de kosten voor de uitvoering van beta- lingstransacties	319
	c) Verbod voor toeslagen voor het gebruik van een bepaald betaalinstrument (‘surcharging’)	320

1.2.4.	Herroeping en terugbetaling	321
1.2.5.	Aansprakelijkheid inzake online betalen	323
a)	Aansprakelijkheid in geval van niet-uitvoering, gebrekkige uitvoering of niet-tijdige uitvoering van betalingstransacties	323
i)	Betalingsopdracht geïnitieerd door betaler	324
ii)	Betalingsopdracht geïnitieerd door of via een begunstigde	326
iii)	Recht op vergoeding voor de betalingsdienstge- bruikers	327
iv)	Uitzonderingen	327
b)	Aansprakelijkheid in geval van niet-toegestane beta- lingstransacties	328
i)	Aansprakelijkheid van betalingsdienstgebruikers ..	329
ii)	Aansprakelijkheid van betalingsdienstaanbieders ..	330
2.	Elektronische facturatie	
	Gilles HACHEZ en Patrick VAN EECKE	333
2.1.	Begrip	333
2.2.	Historische achtergrond	335
2.3.	Belgische wetgeving	337
2.4.	Voor- en nadelen van elektronische facturatie	339
2.5.	Omgaan met elektronische facturen	342
2.5.1.	Bewaring van elektronische facturen	342
2.5.2.	Grensoverschrijdende facturatie	343
2.6.	Algemene norm voor elektronische facturatie en overheidsop- drachten	344
V.	AANDACHTSPUNTEN BIJ ONLINE RECLAME	
1.	Regels bij online reclame	
	Camille VERMOSEN en Heidi WAEM	349
1.1.	Soorten online reclame	349
1.2.	Toepasselijke wetgeving	350
1.3.	Bepalingen in Boek XII WER (Recht van de elektronische econo- mie), Hoofdstuk 4 (Reclame)	351
1.3.1.	Toepassingsgebied en definitie van reclame	351
1.3.2.	Herkenbaarheid	353
1.3.3.	Transparantie	354
1.4.	Bepalingen in Boek VI WER (Marktpraktijken en consumenten- bescherming)	355

1.4.1.	Toepassingsgebied en definitie van reclame.	355
1.4.2.	Overzicht van verplichtingen.	355
1.5.	Bepalingen in de Algemene Verordening Gegevensbescherming.	358
1.5.1.	Toepassingsgebied.	358
1.5.2.	Definitie van direct marketing.	358
1.5.3.	Vereisten.	360
	i. Rechtmatigheid van de verwerking.	360
	ii. Andere vereisten.	363
1.6.	Bepalingen in de Ontwerpverordening voor Digitale Diensten.	364
1.6.1.	Toepassingsgebied en definitie van reclame.	364
1.6.2.	Transparantie.	366
1.6.3.	Gedragscodes.	366
1.7.	Bepalingen in de Ontwerpverordening voor Digitale Markten.	367
1.7.1.	Toepassingsgebied.	367
1.7.2.	Verplichtingen inzake online reclame.	368
2.	Ongevraagde reclame via elektronische post (“spam”)	
	Camille VERMOSEN en Heidi WAEM.	371
2.1.	Toepasselijke wetgeving.	371
2.2.	Internationaal toepassingsgebied van de Belgische regels.	373
2.3.	Materieel toepassingsgebied.	375
2.3.1.	Opt-in.	378
2.3.2.	Opt-out.	380
2.3.3.	Verplichtingen onder de Algemene Verordening Gegevensbescherming.	381
2.3.4.	Uitzonderingen.	382
	i. Eerste uitzondering: bestaande klanten.	382
	ii. Tweede uitzondering: rechtspersonen.	384
3.	Enkele bijzondere vormen van online reclame	
	Heidi WAEM en Camille VERMOSEN.	385
3.1.	Profilering van gebruikers.	385
3.2.	Behavioural advertising.	388
3.3.	Online reclame op sociale media.	389
3.3.1.	Targeting.	390
	i. Begripsomschrijving.	391
	ii. Toepassing van de Algemene Verordening Gegevensbescherming.	391
	a) Verschillende verwerkingsactiviteiten.	392
	b) De kwalificatie van de actoren.	393
	c) Toepassing op de verschillende soorten van targeting.	393

iii.	Toepassing van andere belangrijke regels	397
3.3.2.	De praktijk van influencers.....	397
i.	Begripsomschrijving.....	398
a)	De online influencer ontvangt een vergoeding.....	399
b)	De adverteerder heeft controle over de communicatie.....	399
ii.	Toepasselijke regels	400
a)	De communicatie moet duidelijk herkenbaar zijn ..	400
b)	De communicatie moet eerlijk zijn	401
iii.	Verantwoordelijkheid en handhaving	402

VI. FISCALE AANDACHTSPUNTEN

1. Elektronische handel en btw

	Jeroen GOBBIN	405
1.1.	Inleiding	405
1.2.	Onrechtstreekse elektronische handel	407
1.2.1.	Algemeen	407
1.2.2.	Verkoop op afstand	408
i.	Verkopen op afstand vanuit een andere EU-lidstaat naar België (art. 15, § 1 WBTW).....	409
ii.	Verkopen op afstand vanuit België naar een andere EU-lidstaat (art. 15, § 2 WBTW).....	411
iii.	Bijzondere situatie bedoeld in artikel 15, § 3 WBTW ...	414
iv.	Verplichtingen	414
1.3.	Rechtstreekse elektronische handel	415
1.3.1.	Inleiding.....	415
1.3.2.	Historiek	415
1.3.3.	Toepassingsgebied	417
	Definitie van “langs elektronische weg verrichte diensten” ..	417
1.3.4.	Plaats van de dienst	421
i.	Algemeen	421
ii.	B2C: plaats van vestiging van de afnemer.....	421
1.3.5.	Tussenpersonen.....	423
1.3.6.	Btw-tarief.....	424
1.3.7.	Bijzondere regeling voor de voldoening van de btw.....	424
1.4.	Regeling van toepassing vanaf 1 juli 2021.....	425
1.4.1.	Intracommunautaire afstandsverkopen	426
i.	Afschaffing van de drempels	427
ii.	One Stop Shop regime (OSS) voor de voldoening van de btw.....	428

1.4.2.	Wijziging van de btw-regeling voor invoer van goederen met geringe waarde	429
i.	Invoer One Stop Shop regime (IOSS)	430
ii.	Bijzondere regeling voor de aangifte en de betaling van btw bij invoer	431
1.4.3.	Nieuwe rol voor elektronische “interfaces”	433
i.	Algemeen	434
ii.	Het begrip “faciliteren”	436
iii.	Beperkte aansprakelijkheid van de elektronische interfaces	437
iv.	Boekhouding	438
2.	Belasting en elektronische handel	
	Philippe HINNEKENS en Alexander BOSTOEN	439
2.1.	Inleiding	439
2.2.	Afwezigheid van bijzondere regels in de inkomstenbelasting	440
2.3.	De eerste vragen	442
2.4.	Algemene beginselen inzake de verdeling van belastingbevoegdheid in het internationaal fiscaal recht	442
2.4.1.	Nationaal belastingrecht	443
2.4.2.	Internationaal belastingrecht (dubbelbelastingverdragen) ...	443
2.5.	Verdeling van belastingbevoegdheid inzake ondernemingswinst in het internationaal fiscaal recht	445
2.5.1.	Inleiding tot het verdragsrechtelijke begrip “vaste inrichting” en de functie ervan	445
2.5.2.	Leidt heffingsbevoegdheid ook effectief tot belasting?	446
2.5.3.	Wanneer ontstaat er een verdragsrechtelijke “materiële” vaste inrichting?	447
i.	Constitutieve bestanden van een materiële inrichting ..	447
ii.	Precisering en uitzonderingen opgenomen in artikel 5 OESO-Modelverdrag	449
iii.	Impact van het multilateraal instrument binnen de OESO	451
2.5.4.	Wanneer ontstaat er een personele vaste inrichting (art. 5, paragraaf 5 OESO-Modelverdrag)?	453
2.5.5.	Een recente derde variant: “de diensten-vaste inrichting” ...	455
2.5.6.	Verdeling van de winst	457
2.6.	Toepassing op elektronische handel	457
2.6.1.	Website	459
i.	Een website: materiële vaste inrichting?	459
ii.	Een website: personele vaste inrichting?	459

2.6.2.	Servers	460
	i. Een server: materiële vaste inrichting?.....	460
	a) Wanneer kan men over een server “beschikken”? ..	460
	b) Wanneer is een server vast?	462
	c) Het voeren van de bedrijfsactiviteit (‘business’) door de server: de combinatie website en server....	463
2.6.3.	Internet service providers (“ISP”)	465
	ISP: personele vaste inrichting?	465
2.7.	Op weg naar een “eerlijkere” belasting van de elektronische handel? ...	467
2.7.1.	Op internationaal niveau	468
	i. Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).....	468
	ii. Verenigde Naties (VN)	470
2.7.2.	Supranationaal niveau: de Europese Unie (EU)	471
2.7.3.	Nationaal niveau: risico op versnippering?	472
2.8.	Conclusie.	475

VII. GESCHILLEN ROND ELEKTRONISCHE HANDEL

1. Toepasselijk recht en territoriale bevoegdheid

	Geert VAN CALSTER	479
1.1.	Inleiding	479
1.2.	Rechterlijke bevoegdheid	481
	1.2.1. Relevante regels krachtens het EU-recht.	481
	1.2.2. Complicaties in een e-commerce-context?	484
1.3.	Toepasselijk recht: overeenkomsten	490
	1.3.1. Relevante regels krachtens het EU-recht.	490
	1.3.2. Complicaties in een e-commerce-context?	493
1.4.	Toepasselijk recht: onrechtmatige daad	496
	1.4.1. Relevante regels krachtens het EU-recht.	496
	1.4.2. Complicaties in een e-commerce-context?	499
1.5.	Conclusie.	500

2. Aansprakelijkheid van online dienstverleners

	Raf SCHEFFS en Laetitia MOUTON	501
2.1.	Inleiding	501
2.2.	Het uitzonderingsregime uit de Richtlijn Elektronische Handel	502
	2.2.1. Achtergrond	502
	2.2.2. Het begrip ‘dienst van de informatiemaatschappij’	503
	2.2.3. De begrippen ‘mere conduit’, ‘caching’- en ‘host’-diensten ..	509

2.2.4.	Gemeenschappelijke kenmerken	511
2.2.5.	Het aansprakelijkheidsregime voor mere conduit-diensten . .	516
2.2.6.	Het aansprakelijkheidsregime voor caching-diensten	517
2.2.7.	Het aansprakelijkheidsregime voor host-diensten	517
	i. Niet onder gezag of toezicht van de dienstverlener	518
	ii. Geen kennis van de informatie	518
	iii. Prompte verwijdering of blokkering van informatie	520
2.2.8.	Verhouding met de wetgeving inzake intellectuele eigendomsrechten	521
2.2.9.	Verhouding met het recht op vrijheid van meningsuiting	524
2.2.10.	Naar een nieuw aansprakelijkheidsregime voor online dienstverleners?	525
2.2.11.	Digital Services Act	531
2.3.	Het uitzonderingsregime uit de DSM-Richtlijn	536
2.3.1.	Het begrip “aanbieder van een onlinedienst voor het delen van content”	537
2.3.2.	Toepassingsvoorwaarden	539
2.3.3.	Regime voor nieuwe aanbieders	544
2.4.	Het uitzonderingsregime voor drukpersmisdrijven	545
2.5.	Het gemeenrechtelijke aansprakelijkheidsregime	546
2.5.1.	Algemeen	546
2.5.2.	Principes en toepassingsgevallen	547
2.5.3.	Uitsluiten van aansprakelijkheid	548
2.6.	Conclusie	550
3.	Online geschillenbeslechting	
	Kris WAGNER	553
3.1.	Inleiding – Wat is ODR?	554
3.2.	Waarom ODR?	558
3.3.	E-commerce staat of valt met vertrouwen	560
3.4.	E-commerce en het traditionele juridische normenkader	562
3.5.	De voornaamste juridische instrumenten ter aanduiding van de bevoegde rechtbank en het toepasselijk recht	563
3.6.	De ADR-Richtlijn 2013/11 en de ODR-Verordening 542/2013	566
3.7.	Toekomst van online dispute resolution	569
3.8.	Voor- en nadelen van procederen voor de rechtbank tegenover de verschillende verschijningsvormen van ADR en ODR	570
3.9.	Besluit	577

VIII. ELEKTRONISCHE HANDEL: EEN BLIK IN DE NABIJE TOEKOMST

1. Wat brengt de toekomst: de regulering van artificiële intelligentie	
Jan DE BRUYNE en Thomas GILS.....	583
1.1. Over AI.....	583
1.1.1. Inleiding.....	583
1.1.2. Wat is AI?.....	584
1.1.3. De voor- en nadelen van AI.....	586
1.2. De regulering van AI: enkele initiatieven toegelicht.....	588
1.2.1. Europese Unie.....	588
1.2.2. Enkele andere (inter)nationale initiatieven en instellingen... ..	591
1.3. Enkele rechtstakken onder de loep.....	595
1.3.1. Buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht.....	595
1.3.2. Gegevensbescherming.....	599
1.4. Besluit.....	605
IX. BIBLIOGRAFIE.....	607
X. OVER DE AUTEURS.....	619